

MEĐUNARODNI KRIVIČNI SUD
ZA BIVŠU JUGOSLAVIJU

IT-04-79-PT
D48-1/13470 Rd
06. februar 2006

48/13470 TIC
SF

PREDMET BR. IT-04-79-PT

TUŽILAC
MEĐUNARODNOG SUDA

PROTIV

MIĆE STANIŠIĆA

REVIDIRANA IZMIJENJENA OPTUŽNICA

Tužilac Međunarodnog krivičnog suda za bivšu Jugoslaviju, na osnovu svojih ovlaštenja iz člana 18 Statuta Međunarodnog krivičnog suda za bivšu Jugoslaviju (u dalnjem tekstu: Statut Međunarodnog suda), optužuje:

MIĆU STANIŠIĆA

za **ZLOČINE PROTIV ČOVJEČNOSTI i KRŠENJA ZAKONA ILI OBIČAJA RATOVANJA**, kako slijedi:

OPTUŽENI

1. **Miće STANIŠIĆ** je rođen 30. juna 1954. u selu Ponor, opština Pale, u Bosni i Hercegovini (u dalnjem tekstu: BiH). Diplomirao je na Pravnom fakultetu u Sarajevu. Od 21. decembra 1991., **Miće STANIŠIĆ** je bio ministar bez portfelja u Ministarskom savjetu koji je imenovala Skupština srpskog naroda u BiH. Od 1. aprila 1992. bio je ministar novoosnovanog srpskog Ministarstva unutrašnjih poslova u BiH (u dalnjem tekstu: MUP RS).

INDIVIDUALNA KRIVIČNA ODGOVORNOST

Položaj optuženog/ovlasti nadređenog

2. Kao ministar unutrašnjih poslova RS-a, **Mićo STANIŠIĆ** imao je najviše ovlasti u MUP-u. Njegova službena odgovornost uključivala je javnu i državnu bezbjednost.

3. U svojstvu ministra unutrašnjih poslova RS-a, **Mićo STANIŠIĆ** imao je opšte ovlasti i odgovornost za rad pripadnika i saradnika MUP-a RS. Svi pripadnici i saradnici MUP-a RS bili su podređeni **Miči Stanišiću**. On je imao ovlasti da postavlja i razrješava dužnosti načelnike organizacionih jedinica MUP-a RS, uključujući upravu policije, centre službi bezbjednosti (u dalnjem tekstu: CSB), službu državne bezbjednosti (u dalnjem tekstu: SDB), službu javne bezbjednosti (u dalnjem tekstu: SJB), rezervni sastav policije, policijske stanice i jedinice za posebne namjene. Rukovodio je i komandovao pripadnicima policijskih snaga MUP-a RS, u koordinaciji sa Vojskom Republike Srpske (u dalnjem tekstu: VRS), Teritorijalnom odbranom (u dalnjem tekstu: TO), paravojnim snagama i dobrovoljačkim jedinicama, te civilnim strukturama političke vlasti.

4. **Mićo STANIŠIĆ** je imao ovlasti da kazni svoje podređene ako počine neko krivično djelo ili da protiv njih pokrene disciplinski postupak.

Član 7(1) Statuta Međunarodnog suda

5. **Mićo STANIŠIĆ** snosi individualnu krivičnu odgovornost po članu 7(1) Statuta Međunarodnog suda za krivična djela iz članova 3 i 5 Statuta Međunarodnog suda koja se navode u ovoj optužnici, koja je počinio, poticao ili čije je planiranje, pripremu ili izvršenje pomagao i podržavao. Koristeći u ovoj optužnici riječ "počinio", tužilac ne tereti optuženog da je lično izvršio ijedno od krivičnih djela koja mu se stavljuju na teret. Izraz "počinio" u ovoj optužnici obuhvata učestvovanje u udruženom zločinačkom poduhvatu (u dalnjem tekstu: UZP).

Udruženi zločinački poduhvat

6. UZP je nastao najkasnije 24. oktobra 1991., kada je osnovana Skupština srpskog naroda u BiH, i postojao je tokom cijelog perioda sukoba u BiH do potpisivanja Daytonskog sporazuma 1995. godine. Cilj

UZP-a bio je trajno uklanjanje i etničko čišćenje, silom ili drugim sredstvima, bosanskih Muslimana, bosanskih Hrvata i drugog nesrpskog stanovništva sa teritorije planirane srpske države, počinjenjem zločina navedenih u tačkama 1-10.

7. U tom UZP-u učestvovali su brojni pojedinci. Svaki učesnik je, svojim radnjama ili propustima, dao doprinos ostvarenju opšteg cilja poduhvata. **Mićo STANIŠIĆ** je djelovao u dogovoru s drugim učesnicima UZP-a, među kojima su bili Stojan ŽUPLJANIN, Radoslav BRĐANIN, general Momir TALIĆ (*preminuo*), Slobodan DUBOČANIN (*preminuo*), Simo DRLJAČA (*preminuo*), Darko MRĐA, Ljuban EĆIM, general Ratko MLADIĆ, Radovan KARADŽIĆ, Nikola KOLJEVIĆ (*preminuo*), Momčilo KRAJIŠNIK, Biljana PLAVŠIĆ i drugi članovi rukovodstva bosanskih Srba i Srpske demokratske stranke (u dalnjem tekstu: SDS) na republičkom, regionalnom i opštinskom nivou; članovi civilnih organa u BiH, uključujući regionalne i opštinske krizne štabove; pripadnici Jugoslovenske narodne armije (u dalnjem tekstu: JNA), Vojske Jugoslavije (u dalnjem tekstu: VJ), VRS-a, TO-a, MUP-a RS, MUP-a Srbije i pripadnici paravojnih snaga i dobrovoljačkih jedinica bosanskih Srba, kao i onih iz Srbije, te vojne i političke ličnosti iz Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije (u dalnjem tekstu: SFRJ).

8. **Mićo STANIŠIĆ**, postupajući samostalno i putem gore navedenih položaja i ovlaštenja i/ili u dogovoru s drugim učesnicima UZP-a, učestvovao je u UZP-u najkasnije od 1. aprila 1992. pa barem do 31. decembra 1992. na jedan ili više načina, kako slijedi:

(a) izdavanjem naredbi i uputstava pripadnicima i saradnicima MUP-a RS koji su bili angažovani na ostvarivanju cilja UZP-a ili su učestvovali u počinjenju krivičnih djela navedenih u ovoj optužnici;

(b) ohrabrvanjem i olakšavanjem, dakle poticanjem, počinjenja zločina nad bosanskim Hrvatima, bosanskim Muslimanima i drugim nesrpskim stanovništvom time što nije preuzeo nikakve aktivne korake u cilju istrage, hapšenja i/ili kažnjavanja počinilaca takvih zločina;

9. **Mićo STANIŠIĆ** učestvovao je u UZP-u kao saizvršilac.

10. Krivična djela za koja se optuženi tereti u ovoj Optužnici bila su u okviru cilja UZP-a. **Mićo STANIŠIĆ** i drugi učesnici UZP-a imali su međusobni sporazum ili dogovor da počine krivična djela za koja se

terete i djelovali su sa stanjem svijesti nužnim za počinjenje svakog od ovih krivičnih djela. Pored toga, svaki učesnik UZP-a bio je svjestan činjenice da se njegovo ponašanje odvija u kontekstu oružanog sukoba i u okviru rasprostranjenog ili sistematskog napada usmjerenog protiv civilnog stanovništva.

11. **Mićo STANIŠIĆ** je znao za osnivanje i rad logora i zatočeničkih objekata u RS-u; imao je namjeru da omogući zlostavljanje nesrba zatočenih u tim objektima; i nije poduzeo nikakve djelotvorne mjere da spriječi ili obustavi zlostavljanje u logorima i zatočeničkim objektima, odnosno da kazni počinioce tog zlostavljanja.

12. Alternativno, krivična djela nabrojana u tačkama 1 do 8 ove optužnice bila su prirodna i predvidiva posljedica ostvarivanja cilja UZP-a i **Mićo STANIŠIĆ** je bio svjestan činjenice da ti zločini predstavljaju prirodnu i predvidivu posljedicu provođenja UZP-a.

Član 7(3) Statuta Međunarodnog suda

13. **Mićo STANIŠIĆ** budući da je bio na položaju nadređene vlasti takođe je individualno krivično odgovoran za radnje i propuste svojih podređenih, na osnovu člana 7(3) Statuta Međunarodnog suda. U svojstvu ministra unutrašnjih poslova, **Mićo STANIŠIĆ** je *de jure* i *de facto* rukovodio i komandovao pripadnicima i saradnicima MUP-a RS koji su učestvovali u zločinima koji se navode u ovoj optužnici.

14. **Mićo STANIŠIĆ** je znao ili je bilo razloga da zna da su njegovi podređeni počinili ili se spremaju počiniti krivična djela navedena u ovoj optužnici, a nije preduzeo nužne i razumne mjere da spriječi takva djela ili kazni njihove počinioce. Dužnosti **Miće STANIŠIĆA** obuhvatale su i obavezu da pokrene istragu i utvrди činjenice u vezi sa zločinima, da obustavi zločinačku aktivnost, da počiniocima izrekne primjerene kaznene mjere, te da preduzme mjere kako bi spriječio svoje podređene da dalje vrše krivična djela ili ih od toga odvratio.

OPTUŽBE**TAČKA 1****PROGONI**

15. Otprilike od 1. aprila 1992. do 31. decembra 1992., **Mićo STANIŠIĆ** je znao ili je bilo razloga da zna da su njegovi podređeni počinili ili se spremaju počiniti zločin progona koji se navodi u nastavku, a svjesno i namjerno je propustio da preduzme nužne i razumne mjere da spriječi takva djela ili kazni njihove počinioce. Njegovi propusti bili su takvi da predstavljaju poticanje podređenih na izvršenje novih krivičnih djela. On je stoga, djelujući individualno ili u dogovoru s drugim učesnicima UZP-a, počinio, poticao ili na drugi način pomagao i podržavao planiranje, pripremu ili izvršenje progona na političkoj, rasnoj i vjerskoj osnovi bosanskih Muslimana i bosanskih Hrvata na područjima proglašenim srpskim autonomnim oblastima (u dalnjem tekstu: SAO), uključujući opštine Prijedor, Kotor-Varoš, Sanski Most, Ključ, Bosanska Krupa, Teslić, Donji Vakuf i Banja Luka u Autonomnoj Regiji Krajina (u dalnjem tekstu: ARK), kao i u opštinama Bileća, Bosanski Šamac, Brčko, Doboј, Gacko, Ilijaš, Pale, Vlasenica, Višegrad, Vogošća i Zvornik (u dalnjem tekstu: opštine).

16. Snage bosanskih Srba kojima je komandovao i rukovodio **Mićo STANIŠIĆ** počinile su u ARK-u i opštinama progon nad stanovnicima bosanskim Muslimanima i bosanskim Hrvatima. Progon je obuhvatao sljedeće:

- (a) lišavanja života bosanskih Muslimana i bosanskih Hrvata u toku i nakon napada na sela i dijelove gradova navedene u Prilogu A koji nisu bili nastanjeni Srbima;
- (b) lišavanja života koja su bila u vezi sa zatočeničkim objektima ili su počinjena tokom dovođenja u te zatočeničke objekte i odvođenja iz njih, kako je navedeno u Prilogu B;
- (c) mučenje, okrutno postupanje ili nehumana djela u zatočeničkim objektima, uključujući premlaćivanje, ponižavanje, maltretiranje i psihičko zlostavljanje, na lokacijama i pod datumima navedenim pod brojevima 2.1 i 3.4 u Prilogu A;

- (d) mučenje, okrutno postupanje i nehumana djela u zatočeničkim objektima navedenim u Prilogu D. Takvo postupanje obuhvatalo je premlaćivanje, seksualno nasilje, ponižavanje, maltretiranje i psihičko zlostavljanje;
- (e) protivpravno zatočenje u zatočeničkim objektima navedenim u Prilogu C;
- (f) stvaranje i održavanje nehumanih uslova života u zatočeničkim objektima navedenim u Prilogu C. Takvi uslovi uključuju propuštanje da se obezbijede odgovarajući:
  - smještaj ili zaklon;
  - hrana ili voda;
  - medicinska njega;
  - higijenski i sanitarni uslovi;
- (g) prisilno premještanje i deportaciju bosanskih Muslimana i bosanskih Hrvata iz ARK-a i opština na područja pod kontrolom Vlade Republike Bosne i Hercegovine (uključujući Travnik, Bugojno, Zenicu i Sarajevo), u Hrvatsku, te u Srbiju i Crnu Goru. Prsilno premještanje stanovništva započelo je već u aprilu i trajalo je do kraja 1992. godine;
- (h) otuđivanje ili pljačkanje imovine u toku i nakon napada na sela i dijelove gradova koji nisu bili nastanjeni Srbima, a koji su navedeni u prilogu F, u zatočeničkim objektima, te za vrijeme deportacije ili prisilnog premještanja. Otuđivanje imovine obuhvatalo je i praksi prisiljavanja bosanskih Muslimana i bosanskih Hrvata da potpišu dokumente o prijenosu vlasništva na svojoj nepokretnoj i pokretnoj imovini organima vlasti bosanskih Srba kako bi im bilo dopušteno da napuste ARK i opštine;
- (i) bezobzirno razaranje sela i područja nastanjenih bosanskim Muslimanima i bosanskim Hrvatima koja su navedena u Prilogu F, uključujući uništavanje vjerskih i kulturnih objekata koji su navedeni u Prilogu E, te pljačkanje stambenih i privrednih objekata u selima i na područjima navedenim u Prilogu F;
- (j) nametanje i održavanje restriktivnih i diskriminatorskih mjera protiv bosanskih Muslimana i bosanskih Hrvata, koje je počelo

ubrzo nakon preuzimanja vlasti u opštinama navedenim u Prilogu G i trajalo do kraja 1992. Te mjere uključivale su:

- uskraćivanje slobode kretanja;
- uskraćivanje zaposlenja uklanjanjem s rukovodećih položaja u lokalnim organima uprave, vojsci i policiji, te masovnim otkazima s posla;
- narušavanje privatnosti proizvoljnim pretresanjem domova;
- uskraćivanje prava na sudski postupak; i
- uskraćivanje ravnopravnog pristupa javnim službama.

Tim radnjama i propustima, **Miće STANIŠIĆ** je učestvovao u:

Tačka 1: Progonima na političkoj, rasnoj i vjerskoj osnovi, **ZLOČINU PROTIV ČOVJEČNOSTI**, kažnjivom po članovima 5(h), 7(1) i 7(3) Statuta Međunarodnog suda.

TAČKE 2, 3 i 4

ISTREBLJENJE i UBISTVO

17. Otprilike od 1. aprila 1992. do 31. decembra 1992., **Miće STANIŠIĆ** je znao ili je bilo razloga da zna da su njegovi podređeni počinili ili se spremaju počiniti krivična djela istrebljenja i ubistva koja se navode u nastavku, a svjesno i namjerno je propustio da preduzme nužne i razumne mjere da takva djela spriječi ili kazni njihove počinioce. Njegovi propusti bili su takvi da predstavljaju poticanje podređenih na počinjenje novih krivičnih djela. On je stoga, djelujući individualno ili u dogовору s drugim učesnicima UZP-a, počinio, poticao ili na drugi način pomagao i podržavao planiranje, pripremu ili počinjenje istrebljenja i ubistva bosanskih Muslimana i bosanskih Hrvata u ARK-u i opštinama. Istrebljenje i ubistvo počinjeno je lišavanjem života tokom i napada na gradove i sela, kako je navedeno u Prilogu A, te u zatočeničkim objektima i tokom dovođenja u te zatočeničke objekte ili odvođenja iz njih, kako je navedeno u Prilogu B.

Tim radnjama i propustima, **Miće STANIŠIĆ** je učestvovao u:

Tačka 2: Istrebljenju, **ZLOČINU PROTIV ČOVJEČNOSTI**, kažnjivom po članovima 5(b), 7(1) i 7(3) Statuta Međunarodnog suda;

Tačka 3: Ubistvu, **ZLOČINU PROTIV ČOVJEĆNOSTI**, kažnjivom po članovima 5(a), 7(1) i 7(3) Statuta Međunarodnog suda;

Tačka 4: Ubistvu, **KRŠENJU ZAKONA I OBIČAJA RATOVANJA**, sankcionisanom zajedničkim članom 3 Ženevskih konvencija iz 1949., te članovima 7(1) i 7(3) Statuta Međunarodnog suda.

TAČKE 5, 6, 7 i 8

MUČENJE, OKRUTNO POSTUPANJE i NEHUMANA DJELA

18. Otprilike od 1. aprila 1992. do 31. decembra 1992., **Mićo STANIŠIĆ** je znao ili je bilo razloga da zna da su njegovi podređeni počinili ili se spremaju počiniti krivična djela mučenja, okrutnog postupanja i nehumanih djela navedena u nastavku, a svjesno i namjerno je propustio da preduzme nužne i razumne mjere kako bi takva djela spriječio ili kaznio njihove počinioce. Njegovi propusti bili su takvi da predstavljaju poticanje podređenih na počinjenje novih krivičnih djela. On je stoga, djelujući individualno ili u dogовору s drugim učesnicima UZP-a, počinio, poticao ili na drugi način pomagao i podržavao planiranje, pripremu ili počinjenje nehumanih djela nad nesrpskim stanovništvom u ARK-u i opštinama.

19. Bosanski Muslimani i bosanski Hrvati držani su u zatočeništvu u nehumanim uslovima i namjerno im je nanošen veliki bol ili patnja, premlaćivanjem, mučenjem, seksualnim nasiljem, ponižavanjem, maltretiranjem i psihičkim zlostavljanjem u logorima, policijskim stanicama, kasarnama i drugim zatočeničkim objektima navedenim u Prilogu D, kao i na lokacijama i po datumima navedenim pod brojevima 2.1 i 3.4 u Prilogu A.

Svojim radnjama i propustima, **Mićo STANIŠIĆ** je učestvovao u:

Tačka 5: Mučenju, **ZLOČINU PROTIV ČOVJEĆNOSTI**, kažnjivom po članovima 5(f), 7(1) i 7(3) Statuta Međunarodnog suda;

Tačka 6: Mučenju, **KRŠENJU ZAKONA I OBIČAJA RATOVANJA**, sankcionisanom zajedničkim članom 3(1)(a) Ženevskih konvencija iz 1949., kažnjivom po članovima 3, 7(1) i 7(3) Statuta Međunarodnog suda;

Tačka 7: Okrutnom postupanju, **KRŠENJU ZAKONA I OBIČAJA RATOVANJA**, sankcionisanom zajedničkim članom 3(1) Ženevskih konvencija iz 1949., kažnjivom po članovima 3, 7(1) i 7(3) Statuta Međunarodnog suda;

Tačka 8: Nehumanim djelima, **ZLOČINU PROTIV ČOVJEČNOSTI**, kažnjivom po članovima 5(i), 7(1) i 7(3) Statuta Međunarodnog suda.

TAČKE 9 i 10

DEPORTACIJA, NEHUMANA DJELA

20. Otprilike od 1. aprila 1992. do 31. decembra 1992., **Miće STANIŠIĆ** je znao ili je bilo razloga da zna da su njegovi podređeni počinili ili se spremaju počiniti krivična djela deportacije i prisilnog premještanja navedena u nastavku, a svjesno i namjerno je propustio da preduzme nužne i razumne mjere kako bi takve radnje spriječio ili kaznio njihove počinioce. Njegovi propusti bili su takvi da predstavljaju poticanje podređenih na počinjenje novih krivičnih djela. On je stoga, djelujući individualno ili u dogовору s drugim učesnicima UZP-a, počinio, poticao ili na drugi način pomagao i podržavao planiranje, pripremu ili izvršenje protivpravnog prisilnog premještanja i deportacije desetina hiljada bosanskih Muslimana i bosanskih Hrvata iz ARK-a i opština na područja pod kontrolom Vlade Republike Bosne i Hercegovine (uključujući Travnik, Bugojno, Zenicu i Sarajevo), u Hrvatsku, te u Srbiju i Crnu Goru.

21. Da bi ostvarile taj cilj, snage bosanskih Srba, uključujući pripadnike i saradnike MUP-a RS pod efektivnom kontrolom **Miće STANIŠIĆA** ili drugih učesnika UZP-a, zaposjele su sela i gradove u BiH, koje su proglašili dijelom Republike Srpske, i, zajedno sa članovima SDS-a, učestvovali u razoružavanju stanovnika bosanskih Muslimana i bosanskih Hrvata. Nakon toga gradovi i sela koji su navedeni u Prilogu F, uključujući i mjesta u kojima su se stanovnici povinovali i nisu pružali otpor, bili su napadnuti. Namjera ovih napada bila je da se bosanski Muslimani i bosanski Hrvati prisile na bijeg. Po preuzimanju kontrole nad gradovima i selima navedenim u Prilogu G, snage bosanskih Srba su često sakupljale preostale bosanske Muslimane i bosanske Hrvate i prisilno ih uklanjale iz tih mjesta, ili su pak snage bosanskih Srba, u saradnji sa lokalnim vlastima bosanskih Srba, nametale bosanskim Muslimanima i bosanskim Hrvatima restriktivne i diskriminacijske mjere i provodile kampanju terora kako bi ih istjerale sa

tog područja. Većina stanovnika bosanskih Muslimana i bosanskih Hrvata koji su ostali na kraju je deportovana ili prisilno premještena iz svojih domova.

Svojim radnjama i propustima, **Mićo STANIŠIĆ** je učestvovao u:

Tačka 9: Deportaciji, **ZLOČINU PROTIV ČOVJEČNOSTI**, kažnjivom po članovima 5(d), 7(1) i 7(3) Statuta Međunarodnog suda;

Tačka 10: Nehumanim djelima (prisilnom premještanju), **ZLOČINU PROTIV ČOVJEČNOSTI**, kažnjivom po članovima 5(i), 7(1) i 7(3) Statuta Međunarodnog suda.

OPŠTI NAVODI

22. Sve radnje i propusti koji se optuženom stavlju na teret kao zločini protiv čovječnosti bili su dio rasprostranjenog ili sistematskog napada usmjerenog protiv civilnog stanovništva bosanskih Muslimana i bosanskih Hrvata u BiH.

23. Sve vrijeme na koje se odnosi ova optužnica u BiH je postojao oružani sukob.

24. Sve vrijeme na koje se odnosi ova optužnica optuženi je bio dužan da se pridržava zakona i običaja koji regulišu vođenje oružanih sukoba.

DODATNE POLITIČKE I ISTORIJSKE ČINJENICE

25. U novembru 1990. godine, u BiH su po prvi put nakon Drugog svjetskog rata održani višestranački izbori. Postojale su tri glavne stranke i svaka od njih poistovjećivala se sa jednom od tri glavne nacionalne grupe u BiH. Stranka demokratske akcije (u dalnjem tekstu: SDA) uglavnom je smatrana strankom bosanskih Muslimana; SDS je smatran strankom bosanskih Srba; a Hrvatska demokratska zajednica (u dalnjem tekstu: HDZ) prvenstveno je smatrana strankom bosanskih Hrvata. Najviše zastupničkih mesta u republičkoj Skupštini osvojio je SDA, zatim SDS, pa HDZ.

26. Politička platforma SDS-a usredotočila se na cilj ujedinjavanja svih Srba u zajedničku državu. Međutim, na osnovu izbornih rezultata

bilo je jasno da SDS, kako vrijeme bude odmicalo, neće biti u stanju da samo demokratskim i mirnim putem zadrži BiH u Jugoslaviji u kojoj dominiraju Srbi. Zato su bosanski Srbi počeli da organizuju određena područja u BiH u formalne regionalne strukture, koristeći koncept "zajednice opština" koji je bio predviđen jugoslovenskim ustavnim uređenjem iz 1974. godine. Premda nominalno nisu bile nacionalnog karaktera, te su zajednice predstavljale prvi korak ka osnivanju odvojenih organa vlasti bosanskih Srba u BiH.

27. Dana 25. juna 1991. Slovenija i Hrvatska proglašile su nezavisnost od SFRJ. JNA je sutradan ušla u oružani sukob u Sloveniji, a nedugo zatim izbile su borbe u Hrvatskoj. U jesen 1991. godine, JNA je počela da povlači svoje snage iz Hrvatske i raspoređuje ih u BiH. Djelujući u sprezi s izvjesnim elementima JNA, SDS je počeo da naoružava bosanske Srbe u BiH.

28. **Mićo STANIŠIĆ** je već sredinom 1991. godine sarađivao s ključnim ličnostima iz rukovodstva bosanskih Srba na izradi planova za osnivanje MUP-a bosanskih Srba, te kasnije na njihovom provođenju.

29. U septembru 1991. godine, razne zajednice opština transformisane su u SAO, a među njima i Zajednica opština Bosanska krajina, koja je 16. septembra 1991. ili otprilike tog datuma transformisana u ARK. ARK je na kraju obuhvatao (između ostalih) i sljedeće opštine: Banja Luku, Prijedor, Sanski Most, Ključ, Kotor-Varoš, Teslić i Donji Vakuf.

30. Otprilike u to vrijeme osnovani su i SAO Hercegovina (koja je obuhvatala opštine Bileća, Gacko i Višegrad), SAO Romanija-Birač (koja je obuhvatala opštine Pale, Vlasenica, Vogošća i Ilijaš), SAO Semberija i Majevica (koja je obuhvatala opštine Zvornik, Brčko i Bijeljina), te SAO Sjeverna Bosna (koja je obuhvatala opštine Doboј i Bosanski Šamac).

31. Kako je rat u Hrvatskoj odmicao i kako je postajalo sve vjerovatnije da će i BiH proglašiti nezavisnost, SDS je počeo preduzimati konkretne mјere za stvaranje zasebnog srpskog entiteta u okviru BiH, s odvojenim organima vlasti. Dana 24. oktobra 1991. konstituisana je zasebna Skupština srpskog naroda u BiH, u kojoj je dominirao SDS, kao najviši predstavnički i zakonodavni organ Srba u BiH. Na njenoj prvoj sjednici, Radovan Karadžić je jasno dao do znanja da su bosanski Srbi spremni da svoje ciljeve ostvare silom i zastrašivanjem, ako ne uspiju na drugi način.

32. Dana 19. decembra 1991. SDS je izdao "Uputstvo o organizovanju i djelovanju organa srpskog naroda u Bosni i Hercegovini u vanrednim okolnostima", koje će poslužiti kao plan za preuzimanje vlasti u opštinama u BiH od strane SDS-a. To Uputstvo je sadržavalo i planove za formiranje kriznih štabova.

33. Krizni štabovi bili su formirani po uzoru na slična tijela koja su postojala u jugoslovenskom sistemu odbrane. Bili su zamišljeni tako da preuzmu funkcije opštinskih ili republičkih organa vlasti u vrijeme rata ili vanrednog stanja, kada skupština, inače najviši organ vlasti, ne može da funkcioniše. Od trenutka kada bi se krizni štabovi aktivirali, raspolagali bi svim izvršnim i zakonodavnim ovlaštenjima, a u njihovom sastavu bi bili predstavnici policijskih i vojnih organa, te organa državne uprave.

34. Dana 9. januara 1992. Skupština bosanskih Srba usvojila je deklaraciju o proglašenju Srpske Republike Bosne i Hercegovine (u dalnjem tekstu: SR BiH). Dana 28. februara 1992., u Ustavu Srpske Republike BiH proglašeno je da teritorija te republike obuhvata "područja srpskih autonomnih regija i oblasti i drugih srpskih etničkih cjelina u Bosni i Hercegovini, uključujući i područja na kojima je srpski narod ostao u manjini zbog genocida koji je nad njim izvršen u Drugom svjetskom ratu" i da ona čini dio SFRJ. Dana 12. avgusta 1992. ime republike bosanskih Srba promijenjeno je u RS.

35. Dana 11. februara 1992. u Banjoj Luci je održan sastanak srpskih funkcionera iz MUP-a BiH. **Mićo STANIŠIĆ** je na tom sastanku insistirao na tome da je nužno osnovati zasebni MUP RS-a na opštinskom, regionalnom i republičkom nivou.

36. Dana 1. aprila 1992., u skladu sa srpskim Zakonom o unutrašnjim poslovima, koji je donesen 23. marta 1992., a stupio je na snagu 31. marta 1992., osnovan je zasebni MUP RS-a, na čijem je čelu u svojstvu ministra bio **Mićo STANIŠIĆ**. U skladu sa članom 28 pomenutog zakona, centri službi bezbjednosti osnovani su u Banjoj Luci za ARK, u Trebinju za SAO Hercegovinu, u Doboju za SAO Sjevernu Bosnu, u Sarajevu za SAO Romaniju-Birač, te u Bijeljini za SAO Semberiju i Majevicu. MUP RS-a smatrao se dijelom oružanih snaga RS-a.

37. Dana 12. maja 1992., na 16. sjednici Skupštine bosanskih Srba, Radovan Karadžić je objavio šest strateških ciljeva srpskog naroda u

BiH. Ti strateški ciljevi su, u suštini, predstavljali plan za zauzimanje i kontrolu teritorije, uspostavljanje države bosanskih Srba, odbranu zacrtanih granica i razdvajanje nacionalnih grupa unutar BiH.

38. Od 1. aprila 1992. do 31. decembra 1992. snage MUP-a RS-a, u nadležnosti **Miće STANIŠIĆA**, provele su, djelujući zajedno sa VRS-om, TO-om i paravojnim jedinicama, kampanju razoružavanja nesrpskog stanovništva. Ta kampanja je provedena pod izlikom provođenja akcije protiv "muslimanskih i hrvatskih ekstremista" ili prikupljanja "oružja u nezakonitom posjedu". Premda se naređenja za oduzimanje oružja nisu u javnim saopštenjima i objavama uvijek izričito odnosila na nesrpsko stanovništvo, u praksi su razoružavani samo bosanski Muslimani i bosanski Hrvati. Kampanja razoružavanja često je korištena kao izgovor za protivpravne oružane napade na nesrpska sela i njihove stanovnike.

39. Snage pod kontrolom vlasti RS-a istovremeno su preuzele vlast u onim opštinama za koje se smatralo da predstavljaju prijetnju ostvarenju opšteg plana za stvaranje srpske države u BiH. To preuzimanje vlasti pokrenulo je niz događaja, u organizaciji i pod kontrolom vlasti RS-a, uključujući i MUP RS-a, koji su do kraja 1992. godine za posljedicu imali smrt više hiljada, te prisilan odlazak više desetina hiljada, bosanskih Muslimana i bosanskih Hrvata s navedenih područja.

/potpis na originalu/

Carla Del Ponte,
tužilac

Dana 22. septembra 2005.

U Haagu,
Nizozemska

Prilog A
Lišavanja života koja nisu u vezi sa zatočeničkim objektima

Autonomna Regija Krajina		
1.Ključ	1.1 Lišavanje života više ljudi u Biljanima	10. jula 1992.
	1.2 Lišavanje života više muškaraca u Velagićima	1. juna 1992.
2.Kotor-Varoš	2.1 Lišavanje života više muškaraca ubijenih u naselju Kotor, na putu od Kotora do Doma zdravlja u Kotor-Varoši i ispred Doma zdravlja u Kotor-Varoši	25. juna 1992.
3. Prijedor	3.1 Lišavanje života više ljudi u Kozarcu i okolini	u maju i junu 1992.
	3.2 Lišavanje života više ljudi u Hambarinama	u maju i junu 1992.
	3.3 Lišavanje života više ljudi u selima na području Brda, uključujući Čarakovo, okolna područja i Bišćane	20. jula 1992. ili oko tog datuma
	3.4 Lišavanje života više muškaraca na fudbalskom stadionu u Ljubiji i okolnim područjima	25. jula 1992. ili oko tog datuma
Druge srpske autonomne oblasti		
4. Višegrad	4.1 Lišavanje života oko 70 ljudi u kući Adema Omeragića u Pionirskoj ulici u Novoj Mahali u Višegradi	14. juna 1992. ili oko tog datuma
	4.2 Lišavanje života oko 70 ljudi u kući Mehe Aljića u naselju Bikavac	27. juna 1992. ili oko tog datuma
5. Vlasenica	5.1 Lišavanje života više ljudi u selu Drum	2. juna 1992. ili oko tog datuma

Prilog B
Lišavanja života koja su u vezi sa zatočeničkim objektima

Autonomna Regija Krajina		
1. Banja Luka	1.1 Više nesrpskih zatočenika ugušeno u kamionima za vrijeme prijevoza iz zatočeničkog objekta "Betonirka" u Sanskom Mostu u logor Manjača	7. jula 1992.
	1.2 Lišavanje života više muškaraca ispred logora Manjača	6. avgusta 1992. ili oko tog datuma
2. Donji Vakuf	2.1 Više muškaraca umrlo uslijed premlaćivanja u fabrici "Vrbas Promet" ili nakon što su bili odvedeni	od juna do avgusta 1992.
	2.2 Više muškaraca umrlo uslijed premlaćivanja u skladištu TO-a	od juna do jula 1992.
3. Kotor-Varoš	3.1 Više muškaraca umrlo uslijed premlaćivanja u zgradi SUP-a	od juna do septembra 1992.
	3.2 Više muškaraca umrlo uslijed premlaćivanja u zgradi zatvora	od juna do septembra 1992.
4. Prijedor	4.1 Lišavanje života više muškaraca u "sobi 3" u logoru Keraterm	24. i 25. jula 1992. ili oko tih datuma
	4.2 Lišavanje života više ljudi u logoru Omarska i na raznim mjestima nakon što su odvedeni iz logora	od 27. maja do 21. avgusta 1992.
5. Sanski Most	5.1 Lišavanje života više muškaraca na području zvanom Hrastova glavica	5. avgusta 1992. ili oko tog datuma
6. Skender-Vakuf	6.1 Pogubljenje velikog broja muškaraca iz logora Trnopolje na planini Vlašić	21. avgusta 1992.
7. Teslić	7.1 Više muškaraca umrlo uslijed premlaćivanja u skladištu TO-a	od juna do jula 1992.

Druge srpske autonomne oblasti		
8. Bileća	8.1 Više muškaraca umrlo uslijed premlaćivanja u zgradi SUP-a u Bileći.	u oktobru 1992.
9. Brčko	9.1 Lišavanje života više muškaraca u logoru Luka	od 8.maja do 6. juna 1992.
	9.2 Lišavanje života više muškaraca u sportskoj dvorani "Partizan" u Brčkom	5. maja 1992. ili oko tog datuma
	9.3 Više muškaraca odvedeno iz autobusnog preduzeća "Laser" i ubijeno.	5. i 6. maja 1992. ili oko tih datuma
	9.4 Lišavanje života više muškaraca u zgradi SJB-a u Brčkom i u okolini zgrade SJB-a u Brčkom	7. maja 1992. ili oko tog datuma
10. Bosanski Šamac	10.1 Lišavanje života 18 muškaraca koji su odvedeni iz skladišta u Crkvini	tokom maja 1992.
11. Pale	11.1 Više muškaraca umrlo uslijed premlaćivanja u bivšem Domu kulture na Palama (poznatom i kao "fiskulturna sala")	od juna do jula 1992.
12. Višegrad	12.1 Lišavanje života više muškaraca na obali Drine	7. juna 1992. ili oko tog datuma
13. Vlasenica	13.1 Lišavanje života više muškaraca u logoru Sušica	od juna do avgusta 1992.
	13.2 Lišavanje života više muškaraca u zgradi SJB-a u Vlasenici	od maja do jula 1992.
	13.3 Lišavanje života više muškaraca u zgradi zatvora u Vlasenici	od maja do juna 1992.
	13.4 Lišavanje života više muškaraca odvedenih iz skladišta Civilne zaštite	od maja do juna 1992.
14. Zvornik	14.1 Lišavanje života više muškaraca u školi u Drinjači	30. maja 1992. ili oko tog datuma

	14.2 Lišavanje života više muškaraca u Domu kulture u Čelopeku	od 10. do 28. juna 1992.
	14.3 Lišavanje života velikog broja muškaraca u tehničkoj školi u Karakaju	od 1. do 5. juna 1992.
	14.4 Lišavanje života velikog broja muškaraca u Gerinoj klaonici	od 5. do 8. juna 1992.
	14.5 Lišavanje života više muškaraca odvedenih iz fabrike "Novi izvor"	od maja do juna 1992.
15. Gacko	15.1 Lišavanje života više muškaraca u hotelu uz elektranu	8. maja 1992. ili oko tog datuma

Prilog C
Zatočenički objekti

Opština	Naziv i/ili lokacija zatočeničkog objekta	
	Autonomna regija Krajina	
1. Banja Luka	1.1 Zgrada CSB-a u Banjoj Luci	barem od juna do decembra 1992.
	1.2 Logor Manjača	od maja do decembra 1992.
2. Donji Vakuf	2.1 Zgrada SJB-a u Donjem Vakufu	od 27. maja do sredine septembra 1992.
	2.2 Skladište TO-a	od sredine juna do sredine septembra 1992.
	2.3 Skladište "Vrbas Prometa"	od maja do sredine septembra 1992.
	2.4 "Jedna kuća" prekoputa zgrade SJB-a u Donjem Vakufu	barem od maja do sredine septembra 1992.
3. Ključ	3.1 Zgrada SJB-a u Ključu	barem od maja do avgusta 1992.
	3.2 Osnovna škola "Nikola Mačkić"	barem od 1. maja do jula 1992.
4. Kotor-Varoš	4.1 Zgrada SJB-a u Kotor-Varoši	barem od 11. juna 1992. do avgusta 1992.
	4.2 Zatvor u Kotor-Varoši	od 11. juna 1992. do decembra 1992.
	4.3 Pilana	barem od kraja juna do avgusta 1992.
5. Prijedor	5.1 Zgrada SJB-a u Prijedoru	od 24. maja do septembra 1992.
	5.2 Logor Omarska	od 27. maja do 21. avgusta 1992.
	5.3 Logor Keraterm	od 24. maja do 5. avgusta 1992.
	5.4 Logor Trnopolje	od 24. maja do 30. septembra 1992.

	5.5 Dom "Miska Glava"	približno od 21. do 25. jula 1992.
	5.6 Fudbalski stadion u Ljubiji	25. jula ili oko tog datuma
6. Sanski Most	6.1 Zgrada SJB-a i zatvor u Sanskom Mostu	barem od 26. maja do avgusta 1992.
	6.2 Betonirka	barem od juna do jula 1992.
	6.3 Škola "Hasan Kikić", fiskulturna sala	barem od 26. maja do jula 1992.
7. Teslić	7.1 Zgrada SJB-a	barem od kraja maja do oktobra 1992.
	7.2 Skladište TO-a	barem od kraja maja do jula 1992.
	Druge srpske autonomne oblasti	
8. Bileća	8.1 Zgrada SJB-a u Bileći i zgrada iza zgrade SJB	od 10. juna do decembra 1992.
	8.2 Đački dom u Bileći	barem od sredine juna do sredine oktobra 1992.
	8.3 Kasarna "Moša Pijade"	barem od sredine juna do jula 1992.
9. Bosanski Šamac	9.1 Zgrada SJB-a i zatvor	od 17. aprila do kraja decembra 1992.
	9.2 Skladište u Crkvini	barem tokom maja 1992.
	9.3 Srednjoškolski centar	od 17. aprila do kraja novembra 1992.
	9.4 Osnovna škola "Mitar Trifunović-Učo"	od 17. aprila do kraja novembra 1992.
	9.5 Štab TO-a	od 17. aprila do kraja oktobra 1992.
10. Brčko	10.1 Zgrada SJB-a u Brčkom	barem od 7. maja do sredine jula 1992.

	10.2 Logor Luka	barem od 7. maja do sredine jula 1992.
	10.3 Zgrada autobusnog preduzeća "Laser"	barem od 7. maja do sredine jula 1992.
	10.4 Sportska dvorana "Partizan" u Brčkom	barem od 7. maja do sredine jula 1992.
11. Doboј	11.1 Disko-klub Kasima Perče	barem od juna do jula 1992.
	11.2 Centralni zatvor	barem od 8. maja do decembra 1992.
	11.3 Zgrada SJB-a u Doboju	barem od maja do decembra 1992.
	11.4 Kasarna "Usora"	barem od juna do avgusta 1992.
12. Gacko	12.1 Zgrada SJB-a u Gacku	barem od juna do jula 1992.
	12.2 Hotel uz elektranu	barem tokom juna 1992.
	12.3 Dom kulture u Avtovcu	barem tokom juna 1992.
13. Ilijaš	13.1 Zgrada SJB-a u Ilijašu	barem tokom juna i jula 1992.
	13.2 Željeznička stanica u Podlugovima	barem tokom juna 1992.
	13.3 Skladište u Podlugovima (bivša škola)	barem tokom juna 1992.
	13.4 Osnovna škola u Gornjoj Bioći	Barem početkom juna 1992.
14. Pale	14.1 Zgrada SJB-a na Palama	barem od maja do jula 1992.
	14.2 Bivši Dom kulture na Palama (takođe fiskulturna sala)	barem od maja do avgusta 1992.
15. Vlasenica	15.1 Zgrada SJB-a u Vlasenici	od 22. maja
	15.2 Zgrada zatvora u Vlasenici	barem od juna do jula 1992.

	15.3 Logor Sušica	barem od početka juna do oko 30. septembra 1992.
	15.4 Skladište civilne zaštite	barem od maja do jula 1992.
16. Vogošća	16.1 Planjina kuća u Svrakama	barem od avgusta do decembra 1992.
	16.2 Zgrada SJB-a u Vogošći	barem od maja do jula 1992.
	16.3 Vazduhoplovna baza u Rajlovcu	barem od maja do jula 1992.
	16.4 "Bunker" u Vogošći	barem od maja do jula 1992.
17. Višegrad	17.1 Hotel "Vilina vlas"	barem tokom maja 1992.
18. Zvornik	18.1 Zgrada SUP-a u Zvorniku i zatvor	barem od maja do jula 1992.
	18.2 Dom kulture u Čelopeku	barem od maja do juna 1992.
	18.3 Tehnička škola u Karakaju	barem od maja do juna 1992.
	18.4 Gerina klaonica	barem od maja do juna 1992.
	18.5 Preduzeće "Novi izvor" (zvano "Ciglana")	barem od maja do jula 1992.
	18.6 Škola u Drinjači (Dom kulture)	barem od maja do juna 1992.
	18.7 Poljoprivredno dobro "Ekonomija"	barem od maja do juna 1992.

Prilog D**Mučenje, okrutno postupanje ili nehumana djela u zatočeničkim objektima**

Banja Luka	Zgrada CSB-a: za vrijeme i nakon ispitivanja zatočenike su tukli raznim predmetima. Jednom Muslimanu su polomili rebra i posjekli ga po licu.	od juna 1992.
	Manjača: tu su dovođeni zatočenici iz raznih opština. Zatočenike su redovno tukli po cijelom logoru, između ostalog i ispred improviziranog stacionara, staja i drugih objekata. Tukli su ih pesnicama, nogama, palicama, drvenim motkama, kundacima i električnim kablovima. U nekim slučajevima su ih tako teško pretukli da je to dovelo do trajnih ozbiljnih povreda i smrti.	od maja do kraja decembra 1992.
Donji Vakuf	Zgrada SJB-a: zatočenike su tukli policijskim pendrecima, električnim kablovima, palicama, lancima, željeznim šipkama i nogama.	od juna 1992.
	Skladište TO-a u Donjem Vakufu: zatočenike su tukli električnim kablovima, palicama, kundacima, pesnicama i nogama. Zatočenici su morali tući jedan drugoga. Neki zatočenici su uslijed premlaćivanja umrli.	od juna do jula 1992.
	"Vrbas Promet": zatočenike su tukli policijskim pendrecima, motkama i pesnicama i podvrgavali ih drugim nehumanim djelima. Neki zatočenici su uslijed premlaćivanja umrli.	od juna do 17. septembra 1992.
	"Kuća" prekoputa zgrade SJB-a: zatočenike, dovedene iz zgrade SJB-a, tukli su pesnicama, kundacima i policijskim pendrecima i podvrgavali ih drugim nehumanim djelima.	tokom juna i jula 1992.
	U svim objektima zatočenici su gledali kako druge zatočenike tuku i kako ti ljudi umiru.	
Ključ	Zgrada SJB-a u Ključu: zatočenike su redovno tukli za vrijeme ispitivanja i u drugim prilikama. Tukli su ih pesnicama, nogama, pendrecima, komadima drveta i električnim kablovima. U nekim slučajevima tukli su ih tako dugo i teško da su im nanesene ozbiljne povrede.	barem tokom maja i avgusta 1992.

	Osnovna škola "Nikola Mačkić": zatočenike su redovno tukli raznim predmetima. U nekim slučajevima su im uslijed premlaćivanja nanesene teške povrede. Zatočenici su gledali kako druge zatočenike tuku.	barem tokom maja i jula 1992.
Kotor-Varoš	SJB Kotor-Varoš: zatočenike su tukli pendrecima, kundacima i nogama od stolica. Premlaćivanja su ponekad bila veoma teška i dugotrajna. Zatočenici i zatočenice su prisiljavani da međusobno polno opšte. Prilikom ispitivanja, zatočenike su mučili i zlostavljali.	barem od juna do septembra 1992.
	Zatvor u Kotor-Varoši: zatočenike su tukli i ranjavali, ponekad veoma teško, drvenim palicama, puškama, pendrecima, nogama od stolica, električnim kablovima, gumom obloženim oprugama sa drškama, i noževima. Neke zatočenike su na smrt pretukli ili su ih pogubili nakon premlaćivanja.	barem od juna do kraja 1992.
	Pilana u Kotor-Varoši: zatočenici su uglavnom bili muškarci nesposobni za vojnu službu, žene i djeca. Žene su sistematski silovane, a jedan mentalno zaostali muškarac je pretučen.	barem tokom avgusta 1992.
Prijedor	SJB Prijedor: zatočenike su redovno tukli i ponižavali za vrijeme ispitivanja i nakon njih. Neki zatočenici zadobili su prijelome kostiju.	barem od 25. maja 1992.
	Logor Omarska: zatočenike su tukli po dolasku u logor, dok je mučenje i premlaćivanje električnim kablovima, kundacima, policijskim pendrecima i drvenim palicama bilo redovna pojava za vrijeme ispitivanja i uopšte. Zatočenike su ponižavali i mučili. U brojnim slučajevima su ih tako teško tukli da je to dovodilo do ozbiljnih povreda, trajne nakaznosti i smrti. Ljude su često tukli i ponižavali pred drugim zatočenicima. Zatočene žene su silovali, a muškarce seksualno zlostavljali.	od 27. maja do 21. avgusta 1992.

	Logor Keraterm: zatočenike su tukli po dolasku u logor, za vrijeme ispitivanja i u redu za hranu. Tukli su ih drvenim palicama, palicama za bejzbol, električnim kablovima, policijskim pendrecima i kundacima. Zatočenike su ponižavali i mučili. Neke od njih su izdvajali i s njima posebno grubo postupali. U brojnim slučajevima su ih tako teško tukli da je to dovodilo do ozbiljnih povreda, trajnog nakaženja i smrti. Batinanja i ponižavanja često su vršena pred drugim zatočenicima.	od 25. maja do 5. avgusta 1992.
	Logor Trnopolje: zatočenici su uglavnom bili žene, djeca i starci. Međutim, tu su bili zatočeni i mlađi ljudi. Zatočene muškarce su ispitivali i tukli. Zatočenike su tukli pred drugim zatočenicima. Zatočene žene su silovali.	barem od 24. maja do 30. septembra 1992.
	Društveni dom "Miska Glava": zatočenike su pred drugim zatočenicima tukli policijskim palicama i kundacima. Pretrpjeli su potrese mozga, krvarenja i teške modrice.	približno od 21. do 25. jula 1992.
	Fudbalski stadion u Ljubiji: zatočenike su tukli, a mnoge muškarce su ubili. Preživjeli zatočenici morali su utovarivati mrtve na kamion.	25. jula ili oko tog datuma
Sanski Most	Zgrada SJB-a: za vrijeme i nakon ispitivanja, zatočenike su tukli kundacima, električnim kablovima, motkama, nogama i pesnicama. U nekim slučajevima su ih tako teško tukli da je to dovodilo do ozbiljnih povreda, trajne nakaznosti i smrti.	barem od 26. maja do avgusta 1992.
	Garaža fabrike "Betonirka": veliki broj zatočenika uguran je u ćelije dimenzija 3 x 5 m, bez ventilacije, nužnika, kreveta, tekuće vode i s nedovoljno prostora za spavanje. Zatočenici su morali jesti pokvarenu hranu zbog čega su imali jake stomačne bolove i patili od dehidracije. Zatočenike su prisiljavali da postrojeni u špalir teško premlaćuju druge zatočenike. Neki zatočenici su morali zauzeti položaj kao da se mole, a onda su žestoko batinani drvenim nogama stolica.	od juna do jula 1992.
	Sportska dvorana "Hasan Kikić": zatočenike su redovno tukli.	barem od maja do jula 1992.

Teslić	Zgrada SJB-a u Tesliću: zatočenike su tukli gumenim i drvenim palicama, kundacima, pesnicama i nogama. Zatočenici su gledali kako druge zatočenike tuku.	barem od maja do oktobra 1992.
	Skladište TO-a u Tesliću: zatočenike su tukli električnim kablovima, palicama za bejzbol, komadima drveta, satarom za meso, pesnicama i pendrecima, i podvrgavali ih drugim nehumanim djelima. Zatočenici su uslijed tih premlaćivanja umirali. Zatočenici su gledali kako druge zatočenike tuku i kako ti ljudi umiru.	barem od maja do jula 1992.
	Logor Pribinić: zatočenike su tukli policijskim pendrecima, gumenim palicama, lancima i drvenim predmetima. Više ljudi je umrlo uslijed tih premlaćivanja.	tokom juna i jula 1992.
Druge srpske autonomne oblasti		
Bileća	SJB Bileća i zatvor iza zgrade SJB-a: za vrijeme i nakon ispitivanja, zatočenike su tukli pesnicama, nogama i palicama, i podvrgavali ih drugim nehumanim djelima.	od 10. juna do 17. decembra 1992.
	Đački dom: zatočenike su redovno tukli; barem trojica zatočenika su podvrgnuti elektro-šokovima u septembru 1992.	od 25. juna do decembra 1992.
Bosanski Šamac	Zgrada SJB-a i zatvor: zatočenike su tukli pendrecima, kundacima, električnim kablom, željeznom šipkom i čizmama. U brojnim slučajevima tako su ih teško tukli da je to dovodilo do ozbiljnih povreda. U maju i junu, šestoricu muškaraca su prisilili na međusobni felacio. Tukli su ih i ponižavali pred drugim zatočenicima. Barem jedan čovjek umro je uslijed premlaćivanja.	od 17. aprila do 21. novembra 1992.
	Skladište u Crkvini: zatočenike su žestoko tukli pendrecima i udarali ih čizmama. U brojnim slučajevima tako su ih teško tukli da je to dovodilo do ozbiljnih povreda. Tukli su ih i ponižavali pred drugim zatočenicima, a nekoliko muškaraca je ustrijeljeno ili umrlo od posljedica premlaćivanja.	tokom maja 1992.

	Štab TO-a: zatočenike su žestoko tukli pendrecima i udarali čizmama. Zatočenicima su čupali zube. U brojnim slučajevima tako su ih teško tukli da je to dovodilo do ozbiljnih povreda. Tukli su ih i ponižavali pred drugim zatočenicima.	od 17. aprila do kraja oktobra 1992.
Brčko	Zgrada SJB-a: zatočenike su tokom ispitivanja tukli raznim predmetima. Neke od zatočenika su izveli i pogubili.	barem tokom maja i juna 1992.
	Logor Luka: zatočenike su redovno žestoko tukli. U brojnim slučajevima tako su ih teško tukli da je to dovodilo do ozbiljnih povreda i smrti. Tukli su ih i ponižavali pred drugim zatočenicima. Zatočene žene su silovali. Zatočeni su morali jedni druge seksualno zlostavljati.	barem od maja do jula 1992.
	Zgrada autobusnog preduzeća "Laser": zatočenike su svakodnevno tukli raznim predmetima. U brojnim slučajevima tako su ih teško tukli da je to dovodilo do ozbiljnih povreda i smrti.	barem tokom maja 1992.
	Sportska dvorana "Partizan" u Brčkom: zatočenike su svakodnevno tukli. Mnogi od njih su krvarili i gubili svijest.	barem tokom maja 1992.
Doboj	Disko-klub Kasima Perče: zatočenike su žestoko tukli, a neki od njih su ostali i bez zuba. Tjerali su ih da gledaju kako tuku druge zatočenike. Ubijena je najmanje jedna osoba, Ačak Stipo.	tokom juna i jula 1992.
	Centralni zatvor: zatočenike su redovno tukli i vrijeđali na nacionalnoj osnovi.	barem od maja do decembra 1992.
	Zgrada SJB-a: zatočenici su podvrgavani teškim premlaćivanjima.	barem tokom maja i decembra 1992.

Gacko	Zgrada SJB-a: za vrijeme i nakon ispitivanja, zatočenike su tukli. Tukli su ih pesnicama, nogama, pendrecima i drugim predmetima. Ponižavali su ih, a neke od njih su na smrt pretukli pred drugim zatočenicima. Barem jedna žena je silovana.	tokom juna i jula 1992.
	Dom kulture u Avtovcu: zatočenike su žestoko tukli, a jedan broj ljudi je uslijed toga umro ili su ih pogubili.	barem tokom juna 1992.
	Hotel uz elektranu: zatočenici su podvrgavani redovnim premlaćivanjima i seksualnom ponižavanju.	barem tokom juna 1992.
Ilijaš	Zgrada SJB-a: zatočenike su tjerali da legnu potrbuške, a onda su ih tukli rukama, nogama i pendrecima.	barem tokom juna i jula 1992.
	Željeznička stanica u Podlugovima: zatočenici nisu imali dovoljno vode. Jednom prilikom u čeliju je ubačen gas.	barem tokom juna 1992.
Pale	Zgrada SJB-a: zatočenike su šamarali i udarali nogama.	od maja do avgusta 1992.
	Bivši Dom kulture (fiskulturna sala): zatočenike su redovno tukli, uslijed čega su umrla barem tri čovjeka.	od maja do avgusta 1992.
Vlasenica	SJB Vlasenica: zatočenike su neselektivno tukli policijskim pendrecima ili sličnim predmetima. Neki su uslijed toga ubijeni.	barem od maja 1992. do jula 1992.
	Zatvor u Vlasenici: zatočenike su redovno tukli raznim predmetima, uključujući stolicom. U brojnim slučajevima tako su ih teško tukli da je to dovodilo do ozbiljnih povreda, trajne nakaznosti i smrti.	od juna do jula 1992.

	Logor Sušica: zatočenike su tukli. Zatočene žene su silovali i to je, barem u jednoj prilici, bilo pred drugim zatočenicima. Zatočenike su ubijali pred drugim zatočenicima.	barem od maja do avgusta 1992.
	Skladište civilne zaštite: zatočenike su neprestano tukli, vrijeđali i zlostavljeni. Tukli su ih kundacima, metalnim šipkama i policijskim pendrecima. Neke zatočenike su izvodili i tjerali ih da se međusobno tuku. Neki zatočenici su umrli uslijed premlaćivanja. Najmanje 32 muškarca su, nakon što su ih izveli iz skladišta, ubili u mjestu zvanom Nova Kasaba.	barem tokom maja 1992.
Vogošća	Planjina kuća: zatočenike su ponižavali, a mnoge od njih su pogubili.	barem od avgusta do oktobra 1992.
	Zgrada SJB-a: za vrijeme i nakon ispitivanja, zatočenike su tukli. Tukli su ih policijskim pendrecima i udarali nogama dok ne bi izgubili svijest.	barem u maju 1992.
	Zatvor u Rajlovcu: zatočenike su redovno tukli. Ponekad bi im naredili i da jedan drugog tuku.	barem tokom maja 1992.
	“Bunker” u Vogošći: zatočenike su izvodili i žestoko tukli. Ostajali su bez zuba, krvarili su, a neki su donošeni nazad u besvjesnom stanju. Naređivano im je da jedni druge siluju.	barem tokom maja 1992.
Zvornik	Dom kulture u Čelopeku: zatočenike su tukli, nakazili ili ponižavali na druge načine. Jednom prilikom su natjerali očeve i sinove da jedan drugog seksualno zlostavljuju u prisustvu drugih zatočenika. Jedan broj zatočenika je ubijen pred drugim zatočenicima.	barem tokom juna 1992.
	Tehnička škola u Karakaju: zatočenike su redovno tukli raznim predmetima. Više puta su im naredili da jedan drugog tuku. Jedan broj zatočenika je umro uslijed premlaćivanja.	barem tokom maja i juna 1992.

	Gerina klaonica: zatočenici su pogubljeni, a oni malobrojni koji su preživjeli ostavljeni su da se muče, bez pomoći.	barem tokom juna 1992.
	Preduzeće "Novi izvor": zatočenike su redovno izvodili i tukli.	barem tokom maja i juna 1992.
	Zgrada škole u Drinjači: zatočenike su redovno tukli željeznom šipkom i drvenom palicom. Mnogi ljudi su tokom premlaćivanja gubili svijest, a neki su uslijed toga umrli. Jedan broj muškaraca je izveden i pogubljen.	barem tokom maja i juna 1992.
	Poljoprivredno dobro "Ekonomija" - zatočenike su redovno tukli raznim predmetima. Mnogi muškarci su uslijed premlaćivanja izgubili svijest a najmanje jedan od njih umro je od posljedica premlaćivanja.	barem od 8. do 12. maja 1992.

Prilog E

Razaranje kulturnih spomenika i bogomolja

Opština		
1. Donji Vakuf	Mehmed Čelebina džamija u Dužici; Baš-džamija; Hadži Jusufova (Fadilova) džamija; mesdžid u Sokolini; džamija u Šeherdžiku; tri džamije u Pruscu	barem od jula do septembra 1992.
2. Ključ	gradska džamija; džamija u Biljanima-Džaferagićima; džamija u Pudinom Hanu; džamija u Velagićima; džamija u Donjem Budelju; džamija u Humićima; džamija u Krasuljama; džamija u Sanici; gradska katolička crkva	barem od jula do avgusta 1992.
3. Kotor-Varoš	gradska katolička crkva; džamija u Hrvaćanima; džamija u Hanifićima; stara džamija u Većićima; nova džamija u Većićima; džamija u Vrbanjcima; džamija u Vrancima; Džamija u Ravnama; džamija u Donjoj Varoši; džamija u Hadrovcima	barem od juna do novembra 1992.
4. Prijedor	džamija u Kozaruši; džamija u Starom Gradu; džamija u Čarakovu; stara džamija u Hambarinama; Čaršijska džamija u Prijedoru; Zagradska džamija u Prijedoru; džamija u Bišćanima; džamija u Gornjoj/Donjoj Puharskoj; džamija u Rizvanovićima; džamija u Brezičanima; džamija u Ališićima; džamija u Zecovima; džamija u Čejrecima; džamija u Gomjenici; džamija u Kevljanima; džamija u Kamičanima; džamija u Kozarcu-Mutniku; gradska katolička crkva u Prijedoru; crkva u Briševu	barem od maja do decembra 1992.
5. Sanski Most	gradska džamija; džamija u Pobriježju; džamija u Hrustovu-Kukavicama; džamija u Hrustovu-Keranovićima; džamija u Vrhopolju; džamija u Šehovcima (novembar 1992); džamija u Trnovi; džamija u Starom Majdanu (Palanka); džamija u Starom Majdanu (Utriška); džamija u Dževaru; džamija u Husimovcima; džamija u Donjem	barem od maja do decembra 1992.

	Kamengradu, vakufska džamija u Skučanima; džamija u Lukavicama; džamija u Tomini; džamija u Čaplji; gradska katolička crkva	
6. Teslić	džamija u Barićima; Džamija u Ruževićima; gradska katolička crkva	barem od jula do septembra 1992.
7. Bileća	tri džamije	barem od juna do decembra 1992.
8. Bosanski Šamac	gradska džamija u Bosanskom Šamcu, katolička crkva u Bosanskom Šamcu	barem od sredine aprila do jula 1992.
9. Brčko	Bijela džamija; džamija u naselju Sava; Stara Hadžipašina džamija; džamija Dizdaruša; džamija u Rijeci; Omerbegova džamija; džamija u Palanci; crkva u Brčkom; crkva u Dubravama; crkva u Gorici; crkva u Poljacima	barem od maja do septembra 1992
10. Doboј	džamija u Gornjem Pridjelu, stara i nova džamija, džamija u Miljkovcu, džamija u Orašju; džamija u Kotorskom; Sjenina džamija; džamija u Suhom Polju; gradska džamija u Doboju; Ševarlijina džamija; katolička crkva u Doboju; crkva u Prisadi; crkva u Johovcu	barem od maja do septembra 1992
11. Gacko	gradska džamija; džamija u Avtovcu	barem od juna do avgusta 1992.
12. Ilijaš	gradska džamija; Stara džamija u Ilijašu; mekteb u Bioći; crkva u Tarančinom Dolu	barem od maja do septembra 1992.
13. Pale	tri džamije uključujući džamije u Prači, Podvitezu i Bogovićima	barem od jula do septembra 1992.

14. Višegrad	gradska Gazanferbegova džamija; džamija u Dobrunu; džamija Drinsko; Careva džamija Bikavac; džamija u Međeđi	barem od aprila do septembra 1992.
15. Vlasenica	gradska džamija, drumska džamija	barem od juna do septembra 1992.
16. Vogošća	džamija u Ugorskom; džamija Karauka u Donjoj Vogošći; crkva u Semizovcu	barem od aprila do septembra 1992
17. Zvornik	najmanje 28 džamija, uključujući džamiju u Dulićima; džamiju u Kula Gradu; džamiju u Kozluku, džamiju u Divićima, džamiju u Snagovu, džamiju u Novom Selu, džamiju u Skočiću, džamiju u Svrakama, džamiju u Drinjači, džamiju u Glumini, džamiju u Donjoj Kamenici, džamiju u Gornjoj Kamenici, džamiju u Klisi, džamiju u Kovačevićima, džamiju u Rijeci, džamiju u Selimovićima	barem od aprila do novembra 1992.

Prilog F
Napadi na gradove i sela

		Datumi napada
1. Donji Vakuf	dijelovi Donjeg Vakufa koji nisu bili nastanjeni Srbima, Prusac, Korenići, Doganovci, Torlakovac	barem od maja do septembra 1992.
2. Ključ	dijelovi Ključa koji nisu bili nastanjeni Srbima, Krasulje, Gornja i Donja Sanica, Crljeni, Draganovići, Pudin Han, Velagići, Biljani, Prhovo, Ramići, Humići, Barići, Plamenica i Hadžići	barem od sredine maja 1992. do avgusta 1992.
3. Kotor-Varoš	dijelovi Kotor Varoši koji nisu bili nastanjeni Srbima, Vrbanjci, Dabovci, Hanifići, Plitska, Večići, Ravne, Egrlići, Velečeve, Doljani	barem od juna do avgusta 1992.
4. Prijedor	dijelovi Prijedora koji nisu bili nastanjeni Srbima, Briševi, Kamičani, Čarakovo, Kozarac, Kozaruša, Bišćani, Hambarine, Rizvanovići, Kevljani, Rakovčani, Brđani	barem od maja do avgusta 1992.
5. Sanski Most	dijelovi Sanskog Mosta koji nisu bili nastanjeni Srbima, Hrustovo, Begići, Lukavice, Trnova, Sasina, Šehovci, Kamengrad	barem od maja do avgusta 1992.
6. Teslić	dijelovi Teslića koji nisu bili nastanjeni Srbima, Stenjak, Gornja i Donja Komušina, Rajševa, Kamenica, Gornja Vrućica, Gornji Hrankovići, Barići	barem od juna do septembra 1992.
7. Bileća	dijelovi Bileće koji nisu bili nastanjeni Srbima, Đeče, Plana, Krivača	barem tokom juna i jula 1992.
8. Bosanski Šamac	dijelovi Bosanskog Šamca koji nisu bili nastanjeni Srbima, Vidovice, Garevac	barem od sredine aprila do juna 1992.
9. Brčko	dijelovi Brčkog koji nisu bili nastanjeni Srbima.	barem od maja do avgusta 1992.
10. Dobojski	dijelovi Doboja koji nisu bili nastanjeni Srbima, Grapska, Orašje, Krčevina, Njeganovići	barem od maja do septembra 1992.

11. Gacko	dijelovi Gacka koji nisu bili nastanjeni Srbima, Fazlagića Kula, mjesne zajednice Borac, Čemerno, Ravno, Kotolina, Previla	barem od aprila do avgusta 1992.
12. Ilijaš	Dijelovi Ilijaša koji nisu bili nastanjeni Srbima, Kadirići, Lješevo, Gornja Bioča, Mlini	barem od aprila do avgusta 1992.
13. Pale	dijelovi Pala koji nisu bili nastanjeni Srbima, Renovica	barem od aprila do jula 1992.
14. Vlasenica	dijelovi Vlasenice koji nisu bili nastanjeni Srbima, Zaklopača, Drum	barem od aprila do avgusta 1992.
15. Vogošća	dijelovi Vogošće koji nisu bili nastanjeni Srbima, Semizovac, Svrateke	barem od aprila do septembra 1992.
16. Višegrad	dijelovi Višegrada koji nisu bili nastanjeni Srbima, Bikavac, Koritnik, Nova Mahala, Međeđa	barem od aprila do avgusta 1992.
17. Zvornik	dijelovi Zvornika koji nisu bili nastanjeni Srbima, Rašidov Han, Drinjača, Kozluk, Divić, Šapna, Kovačevići	barem od aprila do septembra 1992.

Prilog G
Preuzimanje vlasti u opštinama

Donji Vakuf	početkom maja 1992.
Ključ	7. maja 1992. ili oko tog datuma
Kotor-Varoš	10. juna 1992. ili oko tog datuma
Prijedor	30. aprila 1992. ili oko tog datuma
Sanski Most	sredinom aprila 1992.
Teslić	početkom juna 1992.
Bileća	10. juna 1992. ili oko tog datuma
Bosanski Šamac	sredinom aprila 1992.
Brčko	30. aprila 1992. ili oko tog datuma
Doboj	2. maja 1992. ili oko tog datuma
Gacko	početkom aprila 1992.
Ilijaš	sredinom maja 1992.
Pale	krajem marta 1992.
Vlasenica	21. aprila 1992. ili oko tog datuma
Višegrad	sredinom aprila 1992.
Vogošća	krajem aprila 1992.
Zvornik	9. aprila 1992. ili oko tog datuma